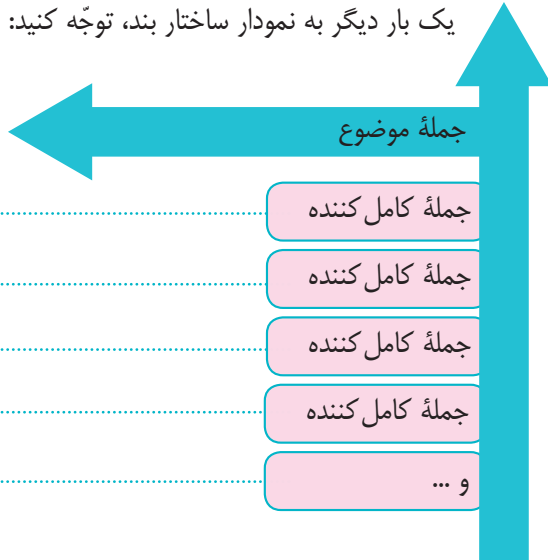

معلم پیش از پرداختن به درس، برای یادآوری آموخته‌ها به دانش آموزان گفت: شما تاکنون، نقشه نوشتن، طبقه‌بندی ذهن و کوچک‌تر کردن موضوع را یاد گرفته‌اید و با ساختار بند؛ یعنی جمله موضوع و جمله‌های تکمیل کننده، آشنا شده‌اید.

در این درس، باز هم می‌خواهیم درباره ساختار بند، گفت‌وگو کنیم. در درس قبل، گفتیم یک بند سالم و کامل، بندی است که یک جمله موضوع و چند جمله تکمیل کننده دارد.

یک بار دیگر به نمودار ساختار بند، توجه کنید:

اهمیت جمله موضوع، از جمله‌های تکمیل‌کننده، بیشتر است؛ به همین سبب، در این درس، تلاش می‌کنیم تا جمله موضوع را بهتر و بیشتر بشناسیم. جمله موضوع و جمله‌های تکمیل‌کننده، ساختمان بندهای بدنه را تشکیل می‌دهند.

اکنون از بندهای بدنه، آغاز می‌کنیم. هر یک از بندهای بدنه، یک موضوع اصلی دارد. موضوع اصلی هر بند، معمولاً در اولین جمله آن، آورده می‌شود. به این جمله، جمله موضوع گفته می‌شود.

در نوشته زیر که یک بند است، جمله نخست آن، «بهار، فصل رویدن و تازه شدن است»، جمله موضوع است.

«بهار، فصل رویدن و تازه شدن است. در فصل بهار همه موجودات از خواب زمستانی بیدار می‌شوند. خاک، هم تکانی به خود می‌دهد و سبزه‌ها را می‌رویاند و شاخ و برگ خشکیده درختان هم، سرسبز و پر شکوفه می‌شوند.»

جمله موضوع مهم‌ترین جمله بند است. از این رو، جمله موضوع راهنمای خوبی برای نویسنده و خواننده است. نویسنده با نوشتن جمله موضوع، درمی‌یابد که چه مطالبی را باید در جمله‌های بعد بگنجانند. خواننده نیز با خواندن جمله موضوع به آسانی می‌فهمد که موضوع بند چیست. در مثال بالا وقتی نویسنده، بند را با این جمله «بهار، فصل رویدن و تازه شدن است» آغاز کند؛ می‌داند که جمله‌های بعدی باید بیان‌کننده موضوع بهار و رویش باشد. خواننده نیز با خواندن جمله موضوع، در ابتدای بند، متوجه مطالب این بند می‌شود.

چه رابطه‌ای بین جمله موضوع با بقیه جمله‌های بند وجود دارد؟

همان‌طور که در نمونه بالا دیدیم در یک بند به جز جمله موضوع، جمله‌های دیگری نیز وجود دارد که موضوع جمله نخست را تأیید و تقویت می‌کنند. بند یا نوشته‌ای که تمام جمله‌های آن در توضیح و شرح بیشتر فکر و موضوع جمله نخست (جمله موضوع) باشد؛ بند یا نوشته منظم و منسجم است.

اکنون به دو بند زیر، توجه کنید:

♦ **الف: «خواندن داستان، باعث رشد ذهنی کودکان می‌شود.** دنیای داستان با تخیل آمیخته است و دنیای ذهنی کودکان نیز دنیایی سرشار از زیبایی‌های تخیل است. کودکان در عالم خیال، خود را به جای شخصیت‌های داستان می‌گذارند و نقش آنها را بازی می‌کنند. این همراهی با رویدادهای داستانی بر تجربه‌های آنها می‌افزاید و سبب رشد فکری آنها می‌شود».

♦ **ب: «خواندن داستان، باعث رشد ذهنی کودکان می‌شود.** نقاشی، تمرین درست نگاه کردن است. کاریکاتور، تمرین جور دیگر دیدن است. خوشنویسی، تمرین تسلط بر انگشتان و زیبا نوشتن کلام است. والدین معمولاً در تعطیلات تابستان به غنی کردن اوقات فراغت فرزندانشان فکر می‌کنند».

همان‌طور که می‌بینید؛ در نوشته بند الف، همه مطالب برای تکمیل و گسترش موضوع جمله اول (تأثیر داستان در رشد ذهنی کودکان) آورده شده است و بین جمله‌ها ارتباط معنایی کاملی وجود دارد. بنابراین، بند اول، یک نوشته منسجم است؛ اما در نوشته دوم (بند ب)، جمله‌های متن با یکدیگر و با جمله نخست، ارتباط ندارند و هر کدام، موضوعی جداگانه را بیان می‌کنند. این گونه نوشته‌ها به نوعی هذیان شبیه‌اند که با پراکنده‌گویی، موضوع را از یاد می‌برد و خواننده را سردرگم می‌کند.

فعالیت‌های نگارشی

◆ بندهای زیر را بخوانید، موضوع بند و جمله موضوع را مشخص کنید.

الف) بازی برای کودکان، لذت بخش تر از خوردن آب و غذا است. کودکان، وقتی در شورو شادی بازی غرق می‌شوند، غذا خوردن را فراموش می‌کنند. بیشتر مادران برای خوراندن غذا به کودکان خود، به زحمت می‌افتند؛ اما هرگز پیش نمی‌آید، مادری برای تشویق کودک به بازی، به زحمت بیفتد. کودکان هنگام غذا خوردن، به سراغ بازی می‌روند؛ ولی هنگام بازی، معمولاً دنبال غذا نمی‌روند.

موضوع بند:

جمله موضوع:

ب) «کتاب‌ها، مثل آدم‌ها هستند. بعضی از کتاب‌ها ساده لباس می‌پوشند و بعضی، لباس‌های عجیب و غریب و رنگارنگ دارند. بعضی از کتاب‌ها برای ما قصه می‌گویند تا بخوابیم و بعضی قصه می‌گویند تا بیدار شویم. بعضی از کتاب‌ها شاگرد اول می‌شوند و جایزه می‌گیرند؛ بعضی مردود می‌شوند و بعضی تجدید؛ بعضی از کتاب‌ها تقلب می‌کنند... بعضی از کتاب‌ها پرحرف‌اند ولی حرفی برای گفتن ندارند و بعضی ساکت و آرام‌اند ولی یک عالم، حرف‌گفتنی در دل دارند...».

موضوع بند:

جمله موضوع:

◆◆ برای هر یک از موضوع‌های زیر، یک بند بنویسید.

الف. تیم والیبال کلاس ما

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ب. صدای زنگ آخر

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆◆◆ نوشته‌های دوستانان را که در کلاس خوانده می‌شود؛ بر اساس معیارهای زیر، بررسی و نقد کنید.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط‌املائی، توجه به درست‌نویسی حاشیه‌گذاری)
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (مقدمه، بدنه و نتیجه)
- ◆ رعایت ساختار بند
- ◆ شیوه خواندن

نتیجه بررسی و داوری:

.....

.....

.....

.....

.....

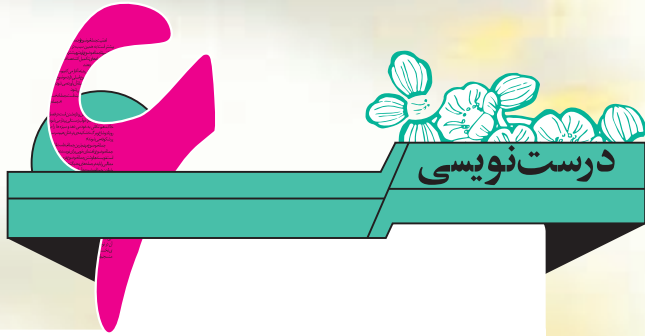
.....

.....

.....

.....

.....

الف) صبح زود از خانه بیرون می‌روم. وقتی به مدرسه می‌رسم، بابای مدرسه را می‌بینم که تازه در مدرسه را باز می‌کند.

ب) صبح زود از خانه بیرون می‌روم. وقتی به مدرسه رسیدم، بابای مدرسه را می‌بینم که تازه در مدرسه را باز می‌کرد.

جمله الف درست است. زیرا همه فعل‌ها در زمان «حال» جریان دارند. هنگام نوشتن باید به زمان فعل‌ها توجه داشت. چرخش فعل‌ها از زمان حال به زمان گذشته و برعکس، نوشته را پیچیده و خواننده را سردرگم می‌کند.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ دوچرخه‌سواری در روزهای با صفای اردیبهشت، دلپذیر بود. دوچرخه هم انگار خوشش می‌آید. بهتر می‌رفت.

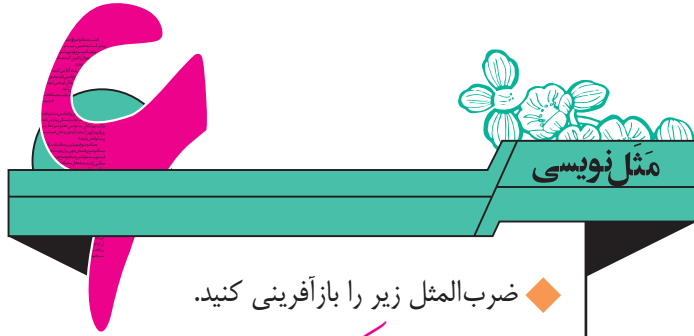
.....

.....

◆ گل را از روی شاخه می‌چیدم، بو می‌کشتم؛ اما مثل همیشه از بوی آن لذت نمی‌بردم.

.....

.....

مثل نویسی

◆ ضرب المثل زیر را بازآفرینی کنید.

ضرب المثل: «بارگج، به منزل نمی رسد»

بازآفرینی

Handwriting practice area with ten horizontal lines and a vertical column of diamond-shaped markers on the right side.

